

Võttestsenaarium

Võttestsenaarium (ingl *shooting script*) kirjutatakse filmistsenaariumi viimase versiooni (*final draft*) põhjal, kui see kinnitatakse tootmiseks (õeldakse, et stsenaarium sai rohelise tule).

Mis on võttestsenaariumi peamine ülesanne? Režissöörile on võttestsenaariumi kirjutamine (või kirjutamisel osalemine) üks tähtsamaid viise, kuidas ta saab iga tegelaskuju motivatsiooni, iga sõna dialoogis, iga elemendi tegevuskohas, iga metafoori ning üldise sõnumi stsenaariumis läbi tunnetada ja sedasi „enda omaks“ muuta.¹ Produktendile on võttestsenaarium aga filmitootmise dokument, mille põhjal koostatakse filmi eelarve ja tootmisgraafik. Kuna eelarvet ja tootmisgraafikut muuta on keeruline, on võttestsenaarium n-ö lukus ja ideaalis enam selles muudatusi ei tehta.

Mille poolest erineb võttestsenaarium filmistsenaariumist? Sisult võib võttestsenaariumi esimene (valge) versioon olla lihtsalt väikeste vormistuslike erinevustega filmistsenaariumi viimane versioon. Kuna võttestsenaariumi kirjutamisel on peamine roll režissööril, on võttestsenaariumile siiski omane mõningane ülekirjutatus (detailitäpsus, mis on filmistsenaariumis üleliigne). Samuti võib võttestsenaarium sisaldada kadreeringumärkusi (kaameranurgad ja -liikumine, plaanisuurused), mida filmistsenaariumis peetakse režissööri töösse sekkumiseks (ingl *directing on page*). Selleks et kadreeringumärkused paremini välja paistaksid, kirjutatakse sõnad KAADER ja EKRAAN võttestsenaariumis alati suurtähtedega ning kasutatakse järgnevas peatükis kirjeldatud kaadriga seotud lühendeid (PAN, POV, ÜP, SP, EFX jt).²

Võttestsenaariumi kõige nähtavamaks tunnuseks on stseeninumbrid – iga stseenipealkirja algusse ja lõppu kirjutatud järjekorranumber. Neid numbreid on produktendil vaja selleks, et filmi täpsemalt eelarvestada ja võttegraafikut koostada. Näiteks:

7 INT. JUKU TÖÖTUBA – ÖÖ

7

Juku on kirjutuslaua taga magama jäänud.

---

¹ Kas stsenaarist ja režissöör kirjutavad võttestsenaariumi koos (stsenaarist teeb muudatusi režissöör detailse tagasiside põhjal) või kirjutab võttestsenaariumi režissöör üksinda, oleneb kokkulepitud koostöövormist.

² Võttestsenaarium aetakse sageli segamini filmistsenaariumiga. Võttestsenaariumi vormistamisel lubatud lühendid ja kaameramärkused on põhjuseks, et filmistsenaariumi vormistamist (ja stsenaaristi tööd üldiselt) seostatakse kadreeringumärkuste kasutamise ning lühendite tundmisega.

AINO (K.V.)
Mida nad seal teevad!?

Juku võpatab üles.

Aino seisab akna all ja vaatab pingsalt välja.

AINO
Kas sa ootad külalisi?

Juku tõuseb ja läheb unise näoga aknale.

8 EXT. AED - SAMAL AJAL

8

Aias liiguvad marjapõõsaste vahel salapärased
SILUETID. Näib, nagu oleks liikvel päris mitu inimest.
Nad liiguvad täielikus vaikuses.

Kuigi võttestsenariumis enam muudatusi teha ei tohiks, sest see võib lüüa sassi filmi eelarve ja võttegraafiku, tuleb vahel ka eeltootmise ajal eri põhjustel stseene lisada, välja jätta, kärpida või täiendada. Nii sünnivad võttestsenariumi versioonid (ingl *production draft* või *revision*). Võttestsenariumi versioonide kirjutamiseks on välja kujunenud selged vormistusreeglid, mille eesmärk on teha kõik muudatused võimalikult lihtsasti tuvastatavaks.

Kõige tähtsam vormistusreegel puudutab stseeninumbreid. Selleks et filmiosakondade töö laabuks (kulukate) viperusteta, on äärmiselt tähtis, et kõigis võttestsenariumi versioonides (ja ka režiistsenariumis) püsiksid stseeninumbrid muutumatuna.

Mida teha, kui võttestsenariumist on vaja välja jätta mõni stseen, aga stseeninumbreid muuta ei tohi? Sel juhul välja jäetud stseen küll kustutatakse, aga kustutatud stseeni pealkirja asemele kirjutatakse suurte tähtedega VÄLJA JÄETUD (ingliskeelsena OMITTED), millest vasakule ja paremale lisatakse stseeninumber. Kui välja jäetakse mitu järjestikust stseeni, ei ole kõiki stseeninumbreid vaja välja kirjutada – piisab, kui on märgitud välja jäetud vahemiku algus ja lõpp. Näiteks:

8 VÄLJA JÄETUD
kuni
11

8
kuni
11

12 EXT. KOOLIMAJA - PÄEV

12

Mida teha, kui võttestsenaariumisse on vaja lisada stseen (või asendada)? Kuna juba olemasolevaid stseeninumbreid muuta ei tohi, on stseenide lisamiseks kasutusele võetud tähed.

15 VÄLJA JÄETUD
15

15A EXT. KOOLIMAJA – PÄEV
15A

Õpilased kogunevad koolimaja ette.

16 INT. KOOLIMAJA – PÄEV
16

Eelnevas näites on stseen nr 15 asendatud ja stsenaariumisse on lisatud stseen 15A. Juhul kui stseen 15 oleks alles jäänud ja uus stseen oleks lihtsalt juurde kirjutatud, kannaks see uus stseen täpselt samuti numbrit 15A. Juhul kui pärast stseeni nr 15 (või selle asemel) on vaja lisada rohkem kui üks stseen, tuleb kasutusele võtta tähestiku järgmised tähed. Nii tekiksid stseenid nr 15B, 15C, 15D jne.

Peale stseeninumbrite on võttestsenaariumis lukus ka leheküljenumbrid. Kui muudatuste tõttu lisandub stsenaariumisse lehekülg, tuleb nagu stseeninumbrite puhulgi kasutusele võtta tähed. Näiteks kui stseenide lisamisel tekib lehekülgede 4 ja 5 vahele kaks lisalehte, tuleb need nummerdada vastavalt 4A ja 4B.

Kõik võttestsenaariumis tehtavad muudatused (lisatud, täiendatud või kustutatud stseenid või leheküljed) peavad olema selgelt nähtavad, sest need mõjutavad sageli eri osakondade tööd. Selleks et kõik muudatused võttestsenaariumis võimalikult selgelt silma paistaksid, prinditakse muudatused võttestsenaariumis värvilistele lehtedele. Võttestsenaariumi versioonid on prinditud eri värvi lehtedele ja välja on kujunenud kindel värvijärjekord.

1. Valge versioon – kuna võttestsenaariumi esimene versioon sisaldab üksnes valgeid lehti, nimetatakse seda sageli ka valgeks versiooniks
2. Sinine versioon – võttestsenaariumi teine versioon

3. Roosa versioon – võttestsenaariumi kolmas versioon
4. Kollane versioon – võttestsenaariumi neljas versioon
5. Roheline versioon – võttestsenaariumi viies versioon
6. Kuldne versioon – võttestsenaariumi kuues versioon

Kuldse versioonini küll enamasti ei jõuta, aga vajaduse korral prinditakse võtte seitsmes versioon taas valgele paberile ja alates kaheksandast versioonist alustatakse värviringi uuesti.³ Üksikud tootjad eelistavad pärast kuldset versiooni värviringi jätkata lõheroosa, kirsipunase, pruunikaskollase ja kollakaspruuni versiooniga.

Võttestsenaarium on see stsenaariumitüüp, mille saavad näitlejad (ja mõned meeskonnaliikmed). Värviliste lehtede kasutuselevõtt võimaldab terve stsenaariumi asemel asendada mahukas stsenaariumis ainult üksikud leheküljed, millega saab natuke raha kokku hoida. Kuna näitlejad ja meeskond teevad oma stsenaariumisse tihti märkmeid, siis ei lähe üksikute lehekülgede vahetamisel ka väärtuslikud märkmed kaotsi.

Kui stseen katkeb lehekülje lõpus ja jätkub järgmisel lehel, kirjutatakse võttestsenaariumi lehekülje lõppu paremasse serva (JÄTKUB) ja järgmise lehekülje algusse vasakusse serva JÄTKUB: ning viimasest vasakule ja paremale lisatakse stseeninumber. Lehekülje päisesse kirjutatakse stsenaariumi pealkiri, versioon ja selle valmimise kuupäev. Näiteks:

15 EXT. METSALAGENDIK – PÄEV
15

Taat puurib mõnda aega pilguga kändu. Siis lööb ta mütsi kuklasse, sülitab pihku ja tõstab kirve pea kohale.

(JÄTKUB)

MUINASJUTT EILSEST roheline versioon 01.12.2019 8.
15 JÄTKUB:
15

Kirves vuhiseb läbi õhu.

---

³ Haag, Judith H.; Cole, Hillis R. 1999. The Complete Guide to Standard Script Formats: The Screenplay. North Hollywood, CA: CMC Publishing, lk 111.

16 EXT. MAJA HOOV – SAMAL AJAL
16

Eit riputab pesu kuivama.

Järsku kostab metsa servalt kiledahhäärne KARJATUS.

Enamasti võimaldab stsenaariumi kirjutamise tarkvara lisada nii stseeninumbrid kui ka märke JÄTKUB stsenaariumile automaatselt. Näiteks rakenduses WriterDuet saab kõik võttestsenaariumi puudutavad seaded kätte menüüst Tootmine (ingl *Production*).

Järgmisel leheküljel leiate näite filmi „Julius“ võttestsenaariumi algusest.

Selles näites on võttesstsenaariumi sinises versioonis toimunud (valge versiooniga võrreldes) üks suur muudatus – esimesel leheküljel on esimene stseen asendatud uue stseeniga. Sellega seoses muudatusi sisaldavad read on tähistatud tärniga ja värvitud versiooni järgi siniseks. Tekst värvitakse siniseks üksnes digitaalses koopias – paber kandjal jääb kogu tekst mustaks, aga lehekülg printitakse värvilisele paberile. Lisatud stseen saab uue numbri 1A. Kuna lisatud stseen on märkimisväärselt pikem kui stseen, mida see asendab, siis tuleb stsenaariumisse lisada ka lehekülg 1A.

Võttestsenaariumi tiitelleht

Võttestsenaariumi tiitellehel märgitakse ära teose pealkiri, vajaduse korral algteos ja autor(id). Autori(te) kontaktandmete asemel on tiitellehel enamasti tootjafirma ja autoriõiguste andmed.

Tiitellehele märgitakse, mitmenda stsenaariumiversiooni põhjal võttestsenaarium kirjutati ja millal see versioon valmis (vahel kirjutatakse versiooninumbri asemel lihtsalt FINAL DRAFT või SHOOTING SCRIPT).

Kui võttestsenaariumis on tehtud muudatused, siis lisatakse kindlasti ka informatsioon selle kohta, mitmenda (mis värvi) võttestsenaariumi versiooniga on tegu ja kuupäev, millal versioon valmis.

Kõik leheküljed, milles on kahe versiooni vahel toimunud muudatused, tuleb võttestsenaariumi tiitellehel loetleda. Kui muudatused on toimunud stsenaariumi igal leheküljel, kirjutatakse versiooni värvi järele kogu stsenaarium.

Järgmisel leheküljel leiate näite võttestsenaariumi sinise versiooni tiitellehest.

JULIUS

stsenaariumi autor

Rebeka Rummel

**stsenaariumi
pealkiri**

**stsenaariumi
autori nimi**

**võttetsenaariumi
versioonid (lõpus
käesolev versioon)**

NELJAS VERSIOON
09.06.2018

**viimane
stsenaariumiversioon, mis
on võttetsenaariumi
aluseks (valge versioon)**

VÖTTESTSENAARIUM
18.09.2018 (VALGE)
12.11.2018 (SININE), 1, 1A, 5, 6, 7, 10

**tootjafirma
kontaktandmed**

TLU BFM
(Narva maantee 27,
10120 Tallinn,
bfm@tlu.ee,
+372 619 9900)